

pe care critica le-a făcut dramaturgilor, dar știu că o piesă ca *Acești îngeri triști* a fost întâmpinată cu entuziasm la o ediție de acum câțiva ani a Festivalului național de teatru. Știu că piese de Băieșu, Naghiu, Sorescu, Leonida Teodorescu ș.a.m.d. au fost apreciate de critici înainte ca teatrele să și le înscrie în repertoriu.

Toate acestea dovedesc atât o exemplară conștiință de sine a criticii cât și rolul de factor nemijlocit și activ pe care ea îl îndeplinește în actualitatea complexă și dinamică a teatrului.

HORIA DELEANU

Valoare și stil

S-ar părea că astăzi cei mai mulți dintre noi sîntem, în sfîrșit, convinși de rolul considerabil al criticii în identificarea și stimularea dezvoltării artelor și literaturii. Îmi place să-mi amintesc, în această ordine de idei, cele menționate de Jacques Copeau în N.R.F. din ianuarie 1911. Vorbind despre critic, el arăta: „Vreau să fie sincer, grav, profund, știindu-se investit, la egalitate cu poetul, cu o funcție creatoare, demn de a colabora la aceeași operă cu el și de a lua asupra-și, ca și el, responsabilitatea culturii”.

„Funcția creatoare”, însă, ca și „responsabilitatea culturii” îl obligă enorm pe critic.

Îl obligă să fie pătimaș în cel mai înalt sens al cuvîntului. Așa cum nota Baudelaire: „Ca să fie justă, adică pentru ca să-și aibă rațiunea de existență, critica trebuie să fie pătinitoare, pasionată, politică”.

Îl obligă să fie drept. Tot așa cum îi obligă și pe cei care beneficiază de patima dreaptă a criticului să o respecte și să o folosească în slujba artei autentice. De aceea nu putem să nu subseriem la cele spuse odată de Edward Gordon Craig: „Este de o mie de ori salvator să încerci focul criticii; omul și opera nu au decît de câștigat”. Tot așa cum, iarăși Jacques Copeau era îndreptățit să afirme: „Criticul nu are misiunea de a menaja nervii contemporanilor”.

Îl obligă să iubească artele și literatura, ca să poată să le judece. Așa cum crede și Michael Redgrave: „...sufletul dragostei. Și critica dramatică este însuflețită de același suflu”.

Îl obligă să însoțească întotdeauna pasiunea, dreptatea, iubirea cu competența. Aici intră în discuție nemijlocită problema definirii și încurajării avizate a apariției și împlinirii diferitelor stiluri în literatura dramatică. În arta spectacolului de la noi, de peste tot,

criticul dramatic analizează de cele mai multe ori un spectacol. El distinge liniile directoare ale textului care a stat la baza reprezentăției, ca și liniile de forță expresivă ale lumii scenice, ale interpretării actoricești. El nu trebuie însă să rămînă numai la... accidentalul spectacolului urmărit, ci este dator să-l înscrie într-un ansamblu, să-i caute anumite coordonate relativ comune care îl definesc mai amplu, care-i determină raporturile cu un artist — prezent și în alte manifestări — cu un teatru, cu o tendință literar-dramatică sau spectacologică, cu particularități naționale, cu vibrația sensibilă a *contemporaneității*.

Criticul nu poate rămîne arhivarul notelor mărunte, cel care înregistrează numai cazurile, fără a le detecta sistemul complex de relații. El trebuie să stabilească continuu interdependențele dintre cazuri, pentru a ajunge la înțelegerea fenomenelor.

Pornind de la analiză, dar aspirînd mereu la sinteză, el compară interpretarea inspirată a unui rol dintr-un spectacol cu o altă sau cu altele din spectacole apropiate. Într-un spirit asemănător, el urmărește, în vederea unui diagnostic diferențial, diversele interpretări ale aceluiași regizor sau actor în mai multe reprezentații. Tot așa, el caută trăsăturile caracterizante, definitorii ale unui teatru.

Nerămînînd la *spectacolul in sine*, criticul izbuteste, prin acest necesar joc al analizelor și sintezelor, să urmărească crearea unui profil, a unui stil, care disting pe un actor de altul, pe un regizor de altul, un teatru de altul.

Desigur că aceste exerciții indispensabile ale criticului se impun numai în raport cu autenticele valori care pot conduce la constituirea unor stiluri, a unor profiluri creatoare.

Criticul este obligat, însă, să opereze tot cu patimă, dreptate, iubire, competență, și în raport cu non-valoarea, anulîndu-i acesteia posibilitatea de a-și mai repeta existența tristă în dauna artei.

Astfel, criticul dramatic își justifică funcția creatoare și responsabilitatea față de arta de la luminile rampei, combătînd cu vehemență dreaptă non-valorile, pledînd cu patima convingerii pentru valorile autentice, cărora le caută, le găsește, le stimulează trăsăturile stilistice proprii. Parcă numai așa pot fi stabilite și apărute adevăratele profiluri creatoare.

